

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग पाच

वर्ष ५, अंक ५(५)]

बुधवार, जून १९, २०१९/ज्येष्ठ २९, शके १९४१

[पृष्ठ ४, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक १५

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक १९ जून, २०१९ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक महाराष्ट्र विधानसभा नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XVIII OF 2019.

A BILL

**FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA CO-OPERATIVE
SOCIETIES ACT, 1960.**

सन २०१९ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक १८.

महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० यात आणखी सुधारणा करण्याकरिता विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

१९६१ चा
महा. २४.

२०१९ चा
महा.
अध्या. १०.

ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती ; आणि, म्हणून, त्यांनी दिनांक ९ मार्च २०१९ रोजी महाराष्ट्र सहकारी संस्था (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०१९ प्रख्यापित केला होता ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे ;
त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या सत्तराव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे.

संक्षिप्त नाव व प्रारंभ. १. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र सहकारी संस्था (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, २०१९, असे म्हणावे.
 (२) तो, दिनांक ९ मार्च २०१९ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

सन १९६१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ याच्या कलम २ ची सुधारणा. २. महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “मुख्य अधिनियम” असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम २ च्या खंड (१७) मध्ये, “नियुक्त केलेली व्यक्ती, असा आहे,” या मजकुरानंतर, “आणि त्यात या अधिनियमाच्या कलम १०३ च्या पोट-कलम (१) अन्वये परिसमापक म्हणून नियुक्त केलेल्या परिसमापकांच्या मंडळाचा समावेश होतो ;” हा मजकूर जादा दाखल करण्यात येईल. १९६१ चा महा. २४.

सन १९६१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ याच्या कलम ८१ ची सुधारणा. ३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ८१ मध्ये,—
 (क) पोट-कलम (३) मध्ये,—
 (एक) खंड (ब) मध्ये, “असे मानण्यात येईल.” या मजकुरानंतर, “संस्थेच्या लेखापरीक्षेला लागू असणाऱ्या या अधिनियमाच्या तरतुदी, भरारी पथकाद्वारे अशी तपासणी करण्यास लागू असतील.” हा मजकूर जादा दाखल करण्यात येईल ;
 (दोन) खंड (क) मध्ये, “तपासणीचा समावेश असेल.” या मजकुरानंतर, “संस्थेच्या लेखापरीक्षेला लागू असणाऱ्या या अधिनियमाच्या तरतुदी, अशा चाचणी लेखापरीक्षेस लागू असतील ;” हा मजकूर जादा दाखल करण्यात येईल ;
 (ख) पोट-कलम (७) मध्ये, “सादर करण्यात येईल.” या मजकुरानंतर, “आणि संस्थेच्या लेखापरीक्षेला लागू असणाऱ्या या अधिनियमाच्या तरतुदी, अशा विशेष लेखापरीक्षेला लागू असतील.” हा मजकूर जादा दाखल करण्यात येईल.

सन १९६१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ याच्या कलम ९२ ची सुधारणा. ४. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ९२ मधील, पोट-कलम (१) च्या खंड (क) मध्ये, “नामनिर्देशित समिती किंवा प्रशासक” या मजकुरानंतर, “किंवा प्रशासकांची समिती” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल.

सन १९६१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ याच्या कलम १०३ ची सुधारणा. ५. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १०३ च्या, पोट-कलम (१) मध्ये, “एखाद्या व्यक्तीची” या मजकुरानंतर, “किंवा व्यक्तींच्या मंडळाची” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल.

सन १९६१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ याच्या कलम ११०अ ची सुधारणा. ६. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ११०अ च्या, पोट-कलम (१) मध्ये,—
 (१) खंड (तीन) मध्ये,—
 (क) “प्रशासकाची” या मजकुरानंतर, “किंवा प्रशासकाच्या समितीची” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल ;
 (ख) “अशा प्रकारे नेमलेला प्रशासक, त्याचा” या मजकुरानंतर, “किंवा प्रशासकाची समिती, आपला,” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल ;
 (ग) “सुपूर्व करण्यासाठी प्रशासकाला” या मजकुरानंतर, “किंवा प्रशासकाच्या समितीला” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल ;
 (२) खंड (चार) मध्ये, “प्रशासकाची” या मजकुरानंतर, “किंवा प्रशासकांच्या समितीची” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल.

७. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १५२ च्या पोट-कलम (१) मधील, खंड (अ) मध्ये, “आदेश किंवा निर्णय सन १९६१ चा निबंधकाने किंवा ” या मजकुरानंतर, “विशेष निबंधकाने किंवा, ” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल. महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ याच्या कलम १५२ ची सुधारणा.
८. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १५४ च्या पोट-कलम (२) मध्ये, “या कलमान्वये निबंधकाने ” या सन १९६१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ याच्या कलम १५४ ची सुधारणा.
९. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १६१ मध्ये, “प्रशासक ” या मजकुरानंतर, “किंवा प्रशासकाची समिती, ” सन १९६१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ याच्या कलम १६१ ची सुधारणा.
१०. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १६५ च्या पोट-कलम (२) मधील, खंड (एकोणचाळीस) मध्ये,— सन १९६१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४ याच्या कलम १६५ ची सुधारणा.
- (क) “प्रशासकाच्या ” या मजकुरानंतर, “किंवा प्रशासकांच्या समितीच्या, ” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल.
- (ख) “समितीने, प्रशासकाने ” या मजकुरानंतर, “किंवा प्रशासकांच्या समितीने, ” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल.
११. (१) महाराष्ट्र सहकारी संस्था (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०१९ हा, याद्वारे, निरसित करण्यात येत सन २०१९ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक १० याचे निरसन व व्यावृत्ती.
- आहे.
- (२) असे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कार्यवाही (काढलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश यांसह) ही, या अधिनियमाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या, मुख्य अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा, यथास्थिति, काढलेली अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

२०१९ चा
महा.
अध्या.
१०.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० (१९६१ चा महा. २४) याच्या कलम १०३ च्या तरतुदीनुसार, परिसमापक नियुक्त केला जाऊ शकतो. परिसमापकाने परिसमापन प्रक्रिया सहा वर्षांच्या कालावधीच्या आत पूर्ण करणे अपेक्षित आहे. तथापि, अधिनियमात विहित केल्याप्रमाणे हा कालावधी दहा वर्षांपर्यंत वाढविता येईल.

असे निदर्शनास आले होते की, परिसमापन प्रक्रियेचे काम पूर्ण करण्यासाठी कर्मचारी किंवा अधिकारी पुरेशा प्रमाणात उपलब्ध नव्हते आणि उक्त प्रयोजनासाठी नियुक्त केलेल्या संबंधित परिसमापकास, त्याच्या नियमित कामाबरोबरच परिसमापकाची कर्तव्येही पार पाडावी लागत होती. त्यामुळे त्यास परिसमापकाच्या कामासाठी पुरेसा वेळ देणे शक्य होत नव्हते, परिणामी, अधिनियमाच्या तरतुदींमध्ये विहित केलेल्या वेळेत परिसमापन पूर्ण करता येत नव्हते. परिसमापक म्हणून व्यक्तीचे मंडळ नियुक्त केले तर, त्या मंडळातील इतर सदस्य त्यासाठी वेळ देऊ शकतील, त्यामुळे परिसमापनाचे काम जलदगतीने हाती घेता येईल.

तसेच, उक्त अधिनियमाच्या कलम ११०अ नुसार प्रशासकाची नियुक्ती करण्याची तरतूद होती. तथापि, प्रशासकाला, त्याच्या नियमित कामांबरोबरच उक्त कलम ११०अ खालील काम हाती घ्यावे लागत असल्याने, त्याला त्या कामासाठी पुरेसा वेळ देणे शक्य होत नव्हते, आणि म्हणून, प्रशासकांची समिती नियुक्त करणे आवश्यक झाले होते. या प्रयोजनासाठी, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० याची कलमे २(१७), ९२, ११०अ, १६१ आणि १६५ यांमध्ये यथोचितरीत्या सुधारणा करणे इष्ट वाटले होते.

२. चाचणी लेखापरीक्षेत किंवा विशेष लेखापरीक्षेत उघड झालेल्या तथ्यांच्या आधारे भरारी पथकाने सादर केलेले अहवाल लक्षात घेता, कलम ८१ अन्वये योजिल्याप्रमाणे असे अहवाल पहिली खबर (एफ.आय.आर.) दाखल करण्यासाठी अद्यापपर्यंत विचारात घेतले जात नव्हते. अशी तरतूद करण्यात आल्यावर, उक्त अधिनियमाच्या कलम ८१ खालील सर्व अहवालांना सबळ पुरावा म्हणून समजले जाईल, त्यामुळे या बाबतीत फौजदारी किंवा दिवाणी कार्यवाही सुरू करणे शक्य होईल, आणि, म्हणून, उक्त कलम ८१ मध्ये यथोचित सुधारणा करणे इष्ट वाटले होते.

३. उक्त अधिनियमाच्या कलम १५२ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (अ) मध्ये अशी तरतूद केली आहे की, त्या पोट-कलमात विनिर्दिष्ट केलेल्या कलमांखालील आदेश किंवा निर्णय जर निबंधकाने किंवा ज्यास निबंधकाचे अधिकार प्रदान केलेले असतील अशा अपर निबंधकाने किंवा सह निबंधकाने दिलेले असतील तर, अशा आदेशांच्या किंवा निर्णयांच्या संबंधात, राज्य शासनाकडे अपील करण्यात येईल. तथापि, त्या कलमांन्वये विशेष निबंधकाने दिलेल्या आदेशाच्या किंवा निर्णयाच्या संबंधात राज्य शासनाकडे अपील करण्याची उक्त खंडात स्पष्टपणे तरतूद केलेली नव्हती.

तसेच, उक्त अधिनियमाच्या कलम १५४ मध्ये, दुय्यम अधिकाऱ्यांनी दिलेल्या आदेशांच्या किंवा निर्णयांच्या संबंधातील राज्य शासनाच्या पुनरीक्षणविषयक अधिकारांची तरतूद होती. तथापि, विशेष निबंधकाने दिलेल्या आदेशांच्या किंवा निर्णयांच्या बाबतीत राज्य शासनाकडे पुनरीक्षण अर्ज करण्याची कोणतीही स्पष्ट तरतूद नव्हती. म्हणून, याबाबत स्पष्ट तरतूद करण्यासाठी, उक्त अधिनियमाच्या कलम १५२ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (अ) आणि कलम १५४ च्या पोट-कलम (२) मध्ये, यथोचित सुधारणा करणे इष्ट वाटले होते.

४. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनासाठी, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० (१९६१ चा महा. २४) यामध्ये आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, म्हणून, त्यांनी दिनांक ९ मार्च २०१९ रोजी महाराष्ट्र सहकारी संस्था (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०१९ (२०१९ चा महा. अध्या. १०) प्रख्यापित केला होता.

५. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक ३ जून, २०१९.

सुभाष देशमुख,
सहकार मंत्री.

विधान भवन :
मुंबई,
दिनांक १९ जून, २०१९.

जितेंद्र भोळे,
सचिव (का.),
महाराष्ट्र विधानसभा.